

610 jaar jeugdzorg in Kennemerland

OCK het Spalier – De voorgeschiedenis van een fusie

men van 't Gousgesicht beschouwden mijnen staat
welk; want niet lang geleên ontviel mij kruk en ha
was ik mijn steunsel kwijt. Men huivert op 't gezicht
die oude man eens neer; hij doodteen kind wellicht
chien verplet hij vrouw of man! Verbeelding schildert hi
noerd armoedig huisgezin. Vol jammer en getie
beelden moeten daar vandaan, was der Regententa
van daardoor van den geveltop in deeze ruime zaal
hier sta ik nu zoo gerust. Hier blaakt de zon mij niet
dun en hagel, sneeuw noch vorst, baart mij hier ooit verdri
chik een geplooid gelaat. En oude Kleederdrag
kinderen! weest voor mij niet bang, ik mor niet als gij lag
als blijve eeuwen nog bestaan. Men jage mij hier nooit vanda

Amsterdam 1828

J. Keune

Binnenvader.

610 jaar jeugdzorg in Kennemerland

OCK HET SPALIER
Jeugdzorg in Kennemerland

De voorgeschiedenis van een fusie

Inhoud

Ten geleide	7
OCK – Van kindertehuis tot multifunctionele organisatie	9
Het Spalier – Zes eeuwen jeugd- en armenzorg	21
Stichting Jeugdhulp Kennemerland	22
Medisch Kindercentrum Kennemerland	26
Stichting Jeugdtelefoon Haarlem	31

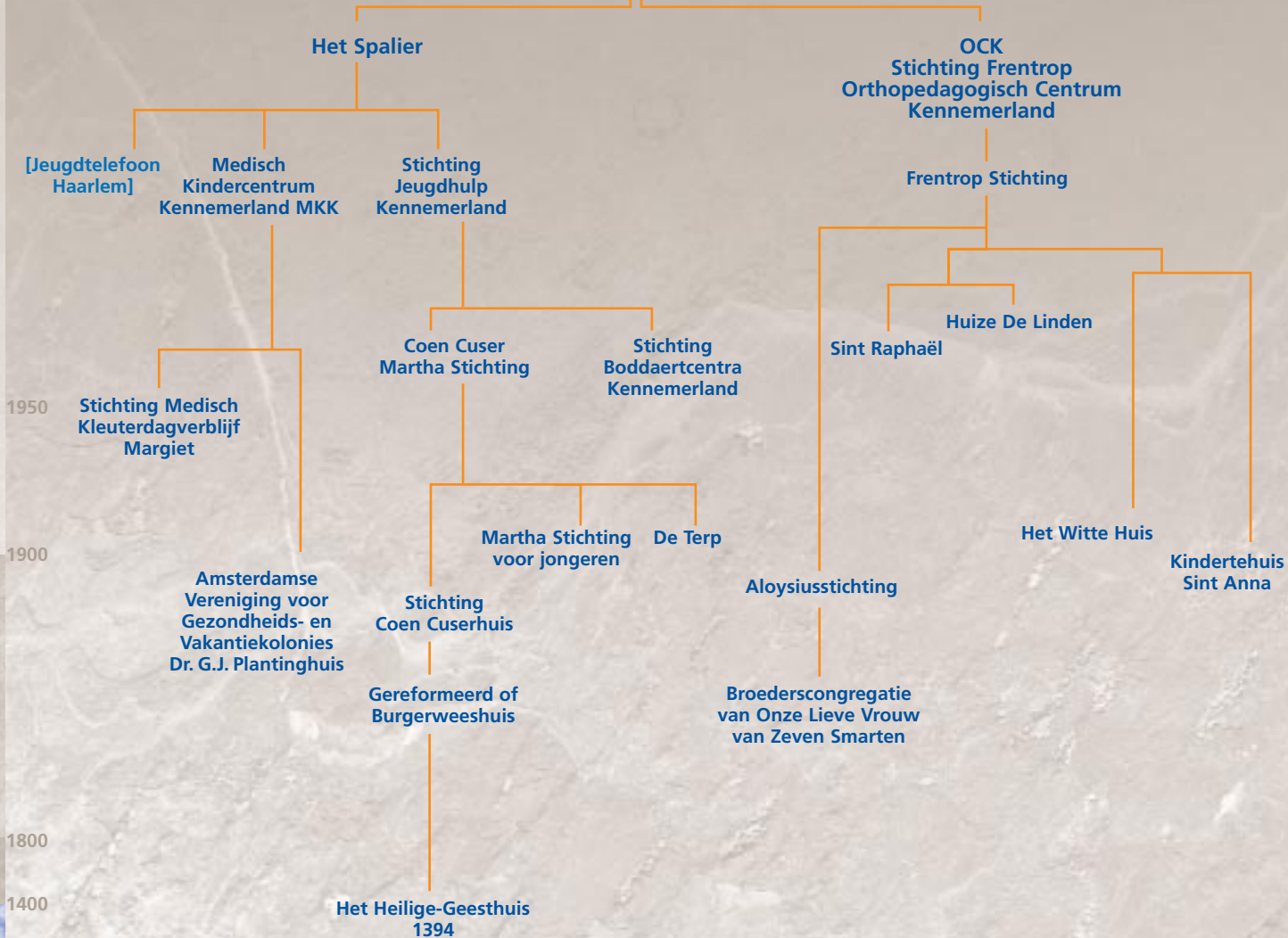
*'In gesprek', sculptuur in brons door Ditta Engel,
ter gelegenheid van de opening van het centraal bureau
OCK het Spalier op 17 december 2004.*

OCK HET SPALIER

Jeugdzorg in Kennemerland

2004

1950

1900

1800

1400

Ten geleide

De fusie tussen OCK en Het Spalier is een nieuwe mijlpaal in de lange geschiedenis van de jeugdzorg in Haarlem en Kennemerland. Vanuit verschillende tradities – de ene geworteld in het ‘rijke roomsche leven’, de andere ontsproten uit het 14de-eeuwse burgerweeshuis en de 20ste-eeuwse medische kinderhuizen en dagverblijven – groeiden beide organisaties geleidelijk naar elkaar toe. Die groei liep parallel aan de ontwikkelingen en veranderende inzichten in de jeugdzorg.

Elke episode uit dat verleden heeft haar eigen kleur en waarde. Maar de rode draad was en is nog steeds de zorg voor kinderen die psychosociale hulp nodig hebben. Het verleden is tevens de verzamelde geschiedenis van een groot aantal instellingen: tehuizen, bijzondere scholen, gezinshuizen, MKD/MKT's, kamertrainingsprojecten, jeugdtelefoon en nog tal van andere zorginitiatieven voor jongeren.

Deze uitgave biedt een korte terugblik op het ontstaan en de ontwikkeling van deze instellingen. In chronologische volgorde komt eerst de geschiedenis van OCK aan bod, daarna die van Het Spalier.

Die verzamelde geschiedenis telt vele namen van personen en tehuizen. Sommige liggen nog vers in het geheugen, andere zijn welhaast vergeten. Nog één keer passeren ze de revue, om te laten zien waar OCK het Spalier zijn wortels heeft.

Hubert Bijkerk, algemeen directeur
Zwan Hutten, directeur financiën en P&O
Ton van Voorden, directeur zorg

Van kindertehuis tot multifunctionele organisatie

Stichting Frentrop Orthopedagogisch Centrum Kennemerland (OCK) vindt haar oorsprong in het 'Rijke Roomsche Leven' van de 19de eeuw. Tussen 1850 en 1950 verzezen in Kennemerland tal van kindertehuizen, gesticht door vijf Broeders- en Zusterscongregaties. Sint Raphaël en de Frentrop Stichting zijn de prominente namen in die geschiedenis.

De golf van stichtingen, die ook de rest van Nederland overspoelde, paste in het streven om de katholieke gemeenschap te emanciperen. Het sloot ook aan bij de algemene trend om meer liefdadigheid voor de armen te verrichten. Onderwijs was hét middel om die twee doelen te bereiken. Daarom hadden alle tehuizen die door de tijd heen zijn opgegaan in het OCK, eigen onderwijsvoorzieningen binnen de muren.

Er mocht maar één verdieping komen, om het aanzicht van de aangrenzende villawijk niet te verstoren

SINT RAPHAËL
psychotherapeutisch
en heilpädagogisch instituut
Middenduinerweg 44, Santpoort

10

Zusters van het Arme Kind Jezus

Van Limburg naar Velsen

Het psychotherapeutisch en heilpädagogisch instituut Sint Raphaël is de belangrijkste pijler van het OCK. Dit tehuis werd in 1960 opgericht onder leiding van de Zusters van het Arme Kind Jezus.

De zustercongregatie had haar basis in Limburg. Behalve in die provincie stichtten zij ook in andere delen van Nederland kindertehuizen. Onder meer in Velsen-Noord, waar villa Meerzicht aan de Wijkerstraatweg onderdak bood aan 144 kinderen. In de Tweede Wereldoorlog werd het tehuis gevorderd door de Duitse bezetter, volledig uitgewoond en in 1945 gesloopt.

Sint Raphaël

De congregatie wilde op hetzelfde terrein een nieuw gebouw neerzetten. Dat was in strijd met het nieuwe uitbreidingsplan van de gemeente. Als compensatie bood de gemeente de zusters een riant terrein aan de Middenduinerweg 44 in Santpoort aan. Daaraan werd wel de voorwaarde gesteld dat het nieuwe gebouw Sint Raphaël moest voldoen aan de nieuwe inzichten en methodieken voor de opvang en begeleiding van jongeren. Ook mocht er maar één verdieping komen, om het aanzicht van de aangrenzende villawijk niet te verstoren.

Ieder kind een eigen kamer

Inmiddels bestudeerde de commissie-Bartels – toenmalig voorzitter van de Rooms-katholieke Stichting voor de Geestelijke Volksgezondheid – de urgente problemen in de kindbescherming. Zowel de Zusters van het Arme Kind Jezus als de Broeders van Onze Lieve Vrouw van Zeven Smarten, die beide een afgevaardigde hadden in de commissie, bleken bereid een tehuis voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen op te richten. Uiteindelijk werd de zustercongregatie aangewezen, omdat zij al grond ter beschikking hadden. Over de accommodatie en de kosten ervan werd vanaf 1948 onderhandeld met het departement van justitie. Pas in 1958 kon de eigenlijke bouw van start gaan.

Sint Raphaël

P. F. Verdonck,
psycholoog-directeur Sint Raphaël

De doelstelling van Sint Raphaël luidde: de realisatie van een streven van een groep mensen om gezamenlijk te voorzien in de behoeften aan orthopedagogiek, psychotherapie en orthodidactisch gericht onderwijs van kinderen met omgangsstoornissen.

11

Willibrordus school

Mede met geld dat de overheid beschikbaar stelde voor de wederopbouw van Nederland, bouwden de zusters het voor die tijd zeer moderne Sint Raphaël. Het was een landelijk instituut voor moeilijke kinderen in de lagere-schoolleeftijd. Vernieuwend was dat ieder kind een eigen kamer had en dat het een gemengd instituut was. Het tehuis was opgezet voor zes groepen van elk twaalf kinderen. Iedere groep werd geleid door een non en een aantal leken. Sint Raphaël had bovendien een interne school voor buitengewoon lager onderwijs, de Willibrordusschool.

De Willibrordusschool ging als ZMOK-school zelfstandig verder

School en internaat in conflict

De poging om onderwijs en behandeling te integreren bleek lastiger dan voorzien. Enkele jaren na de start ontstond daarover een conflict tussen de internaatstaf, de school en het bestuur van de zustercongregatie. Dat conflict liep zo hoog op dat het schoolpersoneel het ontslag van de directeur eiste of anders zelf

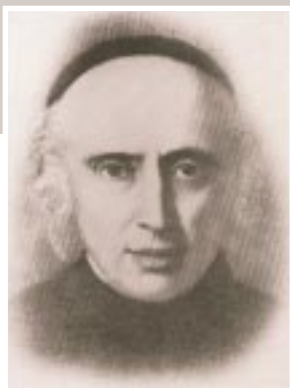
ontslag zou nemen. Op hun beurt dreigde het personeel van het internaat ontslag te nemen indien de psycholoog-directeur zou worden ontslagen. Omdat het bestuur van de Zusters van het Arme Kind Jezus deze impasse niet kon doorbreken, werd een externe commissie ingesteld. Daarin had onder anderen de vicaris-generaal van het bisdom Haarlem zitting.

Van wie het initiatief uitging is niet bekend, maar op zeker moment verzocht de commissie de Broeders van Onze Lieve Vrouw van Zeven Smarten om het beheer over het internaat en de Willibrordusschool over te nemen. Na uitvoerige onderhandelingen werd dit verzoek ingewilligd. Een van de eerste maatregelen van het nieuwe bestuur was de splitsing van school en internaat. Op 1 januari 1968 werd Sint Raphaël onderdeel van de Frentrop Stichting. De Willibrordusschool ging als ZMOK-school zelfstandig verder onder de hoede van de Aloysiusstichting.

Met de splitsing waren de conflicten in Sint Raphaël niet meteen de wereld uit. Het zou

Pater Arnoldus Frentrop s.j.

Pastoor Peter Johan Hesseveld

12

Pater Frentrop had in 1841 in Amsterdam een rooms-katholieke 'Vereniging tot Weldadigheid' opgericht.

Deze vereniging moedigde de katholieke gemeenschap aan om scholen en opvoedingstehuizen te stichten.

nog enkele jaren en een rechterlijke uitspraak duren voordat Sint Raphaël in rustiger vaarwater terecht kwam.

Frentrop Stichting

Zorg voor arme Amsterdamse kinderen

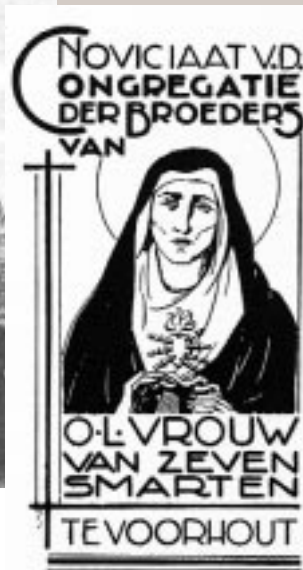
De Frentrop Stichting in Lisse vond haar oorsprong in een werkstichting van de Broederscongregatie van Onze Lieve Vrouw van Zeven Smarten (in de volksmond al snel de 'Broeders van de blauwe koorden' genoemd). Deze congregatie was in 1851 opgericht door de bedachtzame en vriendelijke pastoor Peter Johan Hesseveld en de onstuimige en vrijpostige pater Arnoldus Frentrop s.j. In eerste instantie richtten de broeders zich op de verbetering van het lot van verwaarloosde en rondzwervende kinderen in de Amsterdamse Jordaan, een wijk die sterk verpauperd was.

De benodigde financiële middelen waren afkomstig van vooraanstaande Amsterdamse dames, loterijen, concerten en zelfs van koninklijke familieleden. Ook gingen de broeders geregeld op bedeltocht. Met de bijeenbrachte gelden bouwde de congregatie in de Elandstraat in Amsterdam het Sint-Aloysiusgesticht voor in de steek gelaten kinderen. Omdat er in de buurt bijna geen scholen waren, werd naast het gesticht ook een school ingericht. Voor de oudere jongens gingen de broeders de Amsterdamse bedrijven langs om hen over te halen de jongens werk te verschaffen.

Broeders van Onze Lieve Vrouw van Zeven Smarten

Landbouwkolonie De Heibloem

'Broeders van de blauwe koorden'

Ongeschikt voor stad en ambacht

Inmiddels hadden de broeders hun activiteiten uitgebreid naar het zuiden van Nederland. In het Limburgse Heythuysen werd een landbouwkolonie gesticht, 'De Heibloem' (later bekend als 'De Widdonck'), voor de opvang van verlaten kinderen die ongeschikt waren voor het stadsleven en die niets voor een ambacht voelden.

De kolonie vergde grote inspanningen, maar dat verhinderde de broeders niet om daarna nog verschillende internaten op te richten zoals Harreveld in Lichtenvoorde, de Stokershorst in Heythuysen en de Leo Stichting in Borculo.

Grote tehuizen op de hei en in de bossen bleken niet voor alle kinderen geschikt. Daarom werd al voor de Tweede Wereldoorlog gestart met kleine tehuizen in of nabij de stad, bijvoorbeeld in Amsterdam, Baarn, Tilburg, Meerveldhoven en Warmond. Na de oorlog werd de exploitatie van deze tehuizen financieel onhaalbaar. Voorheen verrichtten de broeders alle taken, 24 uur per dag, tegen een jaarsalaris van 150 gulden. Toen het werk hun boven het hoofd groeide, zag de congregatie zich genoodzaakt om betaald personeel aan te trekken. Die oplossing bleek uiteindelijk te duur.

Kinderen ongeschikt voor stadsleven en ambacht

Sint-Aloysiusgesticht

Aloysiusstichting

Apart beheer voor scholen en tehuisen

Snel na het stichten van de eerste tehuisen was het nodig om een rechtspersoon te vinden. De eerste die bereid was als zodanig te fungeren, was de firma Van der Haagen & Co. in Amsterdam. Het bestuur dat onder hun vlag opereerde, stond onder voorzitterschap van de aartspriester van Haarlem, de voorloper van de bisschop. Haarlem was toen nog geen bisdom. Vanaf 1891 trad de inmiddels door de congregatie opgerichte Aloysiusstichting op als rechtspersoon.

Omdat na het overlijden van een van de voorzitters de aandacht van de stichting vooral uitging naar het onderwijs, werd in 1950 besloten de Aloysiusstichting voortaan het beheer te laten voeren over de scholen van de congregatie. Voor de justitiehuisen werd de Frentrop Stichting in het leven geroepen.

Via fusies tot één naam

Inmiddels hadden kleine rooms-katholieke congregaties steeds meer moeite om het hoofd boven water te houden, vooral door de veranderende personele voorwaarden in de kinderbescherming. Zij zochten aansluiting bij draagkrachtigere organisaties zoals de Frentrop Stichting. Als eerste kwam in 1985 een fusie tot stand van Sint Raphaël met Het Witte Huis aan de Nicolaas Beetslaan in Driehuis. Dit tehuis van de Zusters van de Voorzienigheid was in de jaren twintig van de vorige eeuw opgezet als pensionaat voor meisjes uit de gegoede stand. Na de oorlog was het tehuis uitgegroeid tot een vak- en leerinternaat.

Het Witte Huis

Het Witte Huis

Sint Anna

Kindertehuis Sint Anna

Vlak voor de fusie had het Kindertehuis Sint Anna in Halfweg zich al aangesloten bij Het Witte Huis. Dit tehuis voor Amsterdamse kinderen dateert uit de 19de eeuw en stond onder beheer van de Vereniging Sint Anna, een initiatief van de Zusters Augustinessen. Na de Tweede Wereldoorlog werd het onderkomen aan de Keizersgracht afgekeurd door de Raad voor de Kinderbescherming en verhuisde de instelling naar een voormalig klooster in Halfweg.

Omdat de namen van de fusiepartners onmogelijk te verenigen waren, gingen de tehuizen vanaf 1985 verder onder de naam Orthopedagogisch Centrum Kennemerland.

Huize De Linden

Meer plaats voor zeer moeilijke jongeren

Er was nog een kleine loot aan de OCK-stam: Huize De Linden. Dit tehuis werd in 1978 door de Frentrop Stichting opgericht op verzoek van het ministerie van justitie. Dat was in verlegenheid gebracht door een plotseling tekort aan mogelijkheden om zeer moeilijke jongeren te plaatsen. Door interne strubbelingen was in Bloemendaal het kindertehuis voor zeer moeilijke meisjes De Kromming (voorheen Maria Immaculata) van de Zusters van De Goede Herder gesloten. En in Zeist was het behandelingshuis voor zeer moeilijke jongens Sint Jan, onder beheer van de Kruisridders van Sint Jan, afgebrand. Ook dit tehuis kampte trouwens met interne spanningen.

*Zuster Angelica
Sint Anna 1967*

16

Justitie kampte met een tekort aan mogelijkheden om zeer moeilijke jongeren te plaatsen

De keuze van Justitie voor de Frentrop Stichting was waarschijnlijk te danken aan de wijze waarop het bestuur de liquidatie van De Kromming had afgehandeld. Ook de goede samenwerking met zowel De Goede Herder als Sint Jan heeft vermoedelijk een rol gespeeld. De Frentrop Stichting besloot een klein tehuis voor verblijf, opvoeding, educatie en werk op te richten voor deze categorie jongeren.

Eerst huurde de stichting ruimte in het Agathaklooster in Lisse. Dat mislukte omdat het tehuis in brand vloog, waarbij de toren instortte. Na enige tijd gebivakkeerd te hebben in het gebouw van De Kromming, verrees

in Bloemendaal een nieuw pand voor De Linden, dat daarna nog een aantal jaren dienst deed als Tehuis voor Zeer Intensieve Behandeling (ZIB).

Omdat het als afzonderlijk tehuis binnen de Frentrop Stichting zeer moeilijk te beheren was, werd het in 1983 samengevoegd met Sint Raphaël.

De eerste steen van drie nieuwe behandel paviljoens wordt gelegd. Op de foto Dr. F.J. de Wuffel en algemeen directeur Zwan Hutten.

In 1905 werden de 'Kinderwetten' aangenomen die het mogelijk maakten om kinderen die verwaarloosd werden, uit huis te plaatsen. De overheid nam het gezag (de voogdij) over. Deze voogdijkinderen werden in bestaande tehuizen ondergebracht of kwamen bij pleeggezinnen terecht.

17

Orthopedagogisch Centrum Kennemerland

Van residentiële naar ambulante hulp

In 1985 bestond het OCK derhalve uit een verzameling residentiële voorzieningen. Het was de tijd waarin nieuwe vormen van hulpverlening gestalte kregen. Deels had dat te maken met veranderingen in politiek Den Haag. Zo was de kindbescherming of jeugdhulpverlening in 1988 grotendeels overgegaan van het ministerie van justitie naar dat van welzijn, volksgezondheid en cultuur. Daarbij stond de overheid een ombouw van residentiële hulp naar ambulante hulp en pleegzorg voor ogen. Het OCK nam zelf, met een aantal collega-voorzieningen, de ontwikkeling van ambulante hulpverlening ter hand. Oorspronkelijk bekend als videohometraining, werd de hulpvorm gaandeweg uitgebouwd tot een aantal modules onder de verzamelnaam 'Intensief Ambulant'.

Het OCK nam zelf de ontwikkeling van ambulante hulpverlening ter hand

Ook pleegzorg bij OCK

Bovendien werd in 1995 pleegzorg een belangrijke tak binnen het OCK. Voorheen kende Noord-Holland zo'n 14 organisaties voor pleegzorg. Besloten werd om dit aantal te reduceren tot drie regionale pleegzorgorganisaties: Noord-Holland-Noord, 't Gooi en Kennemerland. De Voorziening voor Pleegzorg Kennemerland werd onderdeel van het OCK. Ook de Centrale voor Pleegzorg voor Noord-Holland vond onderdak op het centraal bureau van het OCK. Met de komst van de pleegzorgvoorziening ging het OCK ook in deze discipline op zoek naar nieuwe vormen van hulpverlening.

De poging om ook de voorziening voor preventieve jeugdzorg bij het OCK onder te brengen, mislukte. Van overheidswege werd bepaald dat deze hulpvorm een taak van het Bureau Jeugdzorg diende te zijn.

OCK en Het Spalier – symbiose en behoefte aan efficiëntie

*De plaatselijke slijter in Santpoort
had als prijs een ezel gewonnen.
De Santpoorter schonk deze ezel,
Balkie genaamd, aan Sint Raphaël.*

18

Broeders gaan, deskundigen komen

Inmiddels hadden zich op bestuurlijk vlak belangrijke veranderingen voltrokken. Door de vergrijzing trokken de broeders van de Congregatie van Onze Lieve Vrouw van Zeven Smarten zich meer en meer terug uit het bestuur van de Frentrop Stichting. Hun plaatsen werden ingenomen door buitenstaanders met specifieke deskundigheid. Tot in de jaren negentig was er sprake van één bestuur, dat vier voorzieningen onder haar beheer had: De Widdonck, het Jongenshuis Harreveld, Teylingereind en het OCK.

De directie vanuit een centraal bureau werd gevormd door één algemeen directeur. Het toenmalige bestuur vond deze situatie zo onbevredigend dat besloten werd om voor elk van de vier voorzieningen een aparte stichting in het leven te roepen, die allen ressorteerden onder één bestuurlijke personele unie.

Samenwerking met Het Spalier

Sinds 1 januari 1996 bestond derhalve de autonome Stichting Frentrop OCK, onder toezicht van de Frentrop Stichting. De autonome status maakte dat het OCK meer armslag kreeg voor een eigen beleid. Dat beleid was sterk gericht op samenwerking met de andere voorziening

in Kennemerland: Het Spalier. Daar hadden zich op het gebied van methodiek en bedrijfsvoering dezelfde ontwikkelingen voorgedaan als bij het OCK. Met als enig verschil wellicht dat Het Spalier in haar voorzieningenbeleid wat meer het accent legde op de jongere jeugd. Al liepen in de praktijk ook hier de doelgroepen door elkaar.

Door de gebleken symbiose en groeiende behoefte aan efficiëntie ontwikkelde de samenwerking zich voorspoedig. Met als resultaat dat diverse diensten gezamenlijk werden uitgevoerd en afdelingen, zoals de ambulante hulpverlening, in elkaar geschoven. De beslissing om per 1 januari 2004 te fuseren tot de nieuwe Stichting Orthopedagogisch Centrum Kennemerland Het Spalier, was dan ook niet meer dan logisch.

*Behandelpaviljoens
Santpoort-Noord*

*Vervolg der Naamlyst
van Regenten van het Weeshuis
der Hervormde Gemeente
binnen Haarlem,
beginnende met het Jaar 1907.*

Account	Regent	Account	Regent
1907 G. BOY.	1910 J. H. H. ROEL.	1913 D. J. J. J.	1916 G.
1911 J. D. J. W. VAN LEEUW.	1914 J. L. ZEELEN.	1917 G.	1920 G.
1912 J. L. ZEELEN.	1915 J. C. BURKENS.	1918 W. D. H. RAYON VAN ANKER.	1921 M. R. C. B.
1916 J. C. BURKENS.	1919 G. VAN TROMPER.	1922 J. A. C. WOLTERBEEK.	1924 M. P. H. B.
1918 W. D. H. RAYON VAN ANKER.	1920 G. VAN TROMPER.	1927 M. P. H. B.	1930 H. FRANKEN J. P.
1921 M. R. C. B.	1922 J. A. C. WOLTERBEEK.	1933 W. ROODENBURG.	1937 D. P. J. STERFINGA.
1924 M. P. H. B.	1927 M. P. H. B.	1940 W. H. VAN ANKEL.	1944 M. P. J. H. ERKING.
1930 H. FRANKEN J. P.	1933 W. ROODENBURG.		
1937 D. P. J. STERFINGA.	1940 W. H. VAN ANKEL.		
1944 M. P. J. H. ERKING.			

Het Spalier

21

Zes eeuwen jeugd- en armenzorg

Het Spalier is op 1 januari 1997 ontstaan uit een fusie tussen de Stichting Jeugdhulp Kennemerland (SJK) in Haarlem, het Medisch Kindercentrum Kennemerland (MKK) in Aerdenhout en de Jeugdtelefoon in Haarlem. Een zorgorganisatie met een rijke historie van middeleeuwse charitas, 19de-eeuwse liefdadigheid, vroegmoderne opvoedidealen en professionalisering van medische en orthopedagogische behandelmethoden.

Het Heilige-Geesthuis

Coenraad Cuser, een voornaam edelman, werd in 1392 door verdriet overmand. Zijn zoon Willem was om het leven gekomen bij een gevecht tussen rivaliserende ridders. Om de zielerust van zijn overleden zoon af te smeken, schonk hij in 1394 zijn Haarlemse woonhuis aan de armen. Ook gaf hij er een stuk land bij zodat de bewoners konden leven van de pacht en de oogst. De woning op de hoek van De Krocht en de Kruisstraat kreeg de naam Heilige-Geesthuis, genoemd naar de organisatie die was belast met de armen- en wezenzorg.

Het weeshuis rond 1770

Stichting Jeugdhulp Kennemerland

Coen Cuser Huis

De Stichting Jeugdhulp Kennemerland (SJK) werd op 1 januari 1994 opgericht. Zij zette de werkzaamheden voort van de Coen Cuser Martha Stichting, De Terp en de Stichting Boddaertcentra Kennemerland.

Van de drie heeft de Coen Cuser Martha Stichting met haar rechtsvoorgangers verreweg de langste historie. Die geschiedenis ving aan met de stichting van het Heilige-Geesthuis in 1394 door Coenraad Cuser, ridder van Oisterwijk.

Armen, wezen en voogdijkinderen

Honderden jaren deed het Heilige-Geesthuis dienst als opvanghuis voor armen en later ook wezen. Om de toeloop van kinderen van buiten de stad tegen te gaan, werd het meer en meer een 'burgerweeshuis'. Dat was ook de latere benaming van het tehuis. In 1828

werd de band met de gemeente Haarlem verbroken en vond het huis aansluiting bij de Nederlandse Hervormde Kerk als 'instelling ener kerkelijke gemeente'. Naast wezen bood het sinds 1905 onderdak aan voogdijkinderen en andere hulpbehoevende jeugdigen.

Toen in de jaren vijftig de laatste wezen het huis verlieten, werd het omgedoopt in Coen Cuser Huis. In de loop van de jaren tachtig koos het bestuur voor verregaande decentralisatie. Het pand aan de Olieslagerslaan werd verruild voor een groot aantal huizen/villa's in Haarlem en aanpalende gemeenten. In deze leef-, behandel- en gezinshuizen kwam het accent te liggen op de behandeling voor oudere jeugd. Op 1 januari 1991 gingen de Stichting Coen Cuserhuis en de Martha Stichting voor Jongeren een fusie aan.

Martha Stichting voor Jongeren

wonen (overgenomen van de Stichting Bijzondere Huisvestingsprojecten), twee kamertrainingscentra, een driefasenhuis, een opvang- en behandelhuis voor meisjes, een leefgroep en behandelgroep voor zes- tot twaalfjarigen en een crisisvoorziening. Ook onderdeel van de stichting waren kleine wooneenheden en ambulante activiteiten (Confetti) voor jonge vluchtelingen (AMA's). De laatste groepen werden gefinancierd door het ministerie van justitie.

De Terp

Begin jaren tachtig werd in Haarlem op initiatief van enkele religieuzen De Terp gestart, een project voor de opvang van zwerfjongeren. Dankzij de hulp van een groot aantal vrijwilligers én met financiële steun van de gemeente Haarlem, die onder meer een pand beschikbaar stelde, vervulde De Terp jarenlang een belangrijke functie in Haarlem.

Opvang van katholieke meisjes

De Martha Stichting voor Jongeren is voortgekomen uit de Sint Martha Vereniging. Deze was in 1905 opgericht en had ten doel om rooms-katholieke meisjes in hun vrije tijd op te vangen. In 1908 sloot de vereniging zich aan bij de internationale rooms-katholieke Vereniging tot Bescherming van Meisjes, opgericht in het Duitse Freiburg. In de loop van de decennia kwamen er nieuwe activiteiten bij, zoals de opvang en begeleiding van 'kinderbeschermingspupillen'. In 1980 werd de vereniging een stichting en kreeg zij een nieuwe naam: Martha Stichting voor Jongeren.

Na de fusie exploiteerde de Coen Cuser Martha Stichting in de jaren negentig een grote verscheidenheid aan voorzieningen: een gezinshuis, een project voor begeleid

Pop in Haarlemse weeshuiskledij. Elke stad had haar eigen kleur en tenue.

In de statuten van de in 1904 opgerichte Vereniging Boddaert-tehuizen staat te lezen: 'De Vereniging gaat uit van het beginsel, dat de kinderen zo enigszins mogelijk, niet aan hun omgeving en hare verleidingen behoren te worden onttrokken, doch gedeeltelijk tegen die verleidingen moeten worden gesterkt. In verband hiermee blijven de kinderen deel uitmaken van een gezin, bevordert de Vereniging het bezoek van de openbare of bijzondere school en oefent zij haar verdere opvoeders, een en ander voor zover dit niet door overmacht wordt verhinderd'.

Boddaertcentra – streven om ouders intensiever bij de behandeling te betrekken

'Sterken tegen verleidingen'

De Stichting Boddaertcentra Kennemerland vormde de derde pijler van Stichting Jeugdhulp Kennemerland. De Boddaertcentra vinden hun oorsprong in het tehuis voor 'dagopvang van schoolgaande kinderen', dat freule Elisabeth Boddaert in 1903 opende aan de Amsterdamse Nicolaas Beetsstraat. Met haar huis wilde zij een tegenwicht bieden aan de gestichten die moeilijk opvoedbare jongeren ver weg van de samenleving isoleerden.

In de loop van een eeuw groeide dit particulier initiatief uit tot een landelijk netwerk van Boddaertcentra, in Haarlem pas in de jaren tachtig. Die ontwikkeling is mede te danken aan de intrede van de psychiatrie/pedagogiek en psychologie in de sociale zorg en de voorwaarden die de subsidiegever stelde. Essentieel daarbij was het streven om ouders intensiever bij de behandeling te betrekken. Ook het maatschappelijk werk kreeg een belangrijke rol toebedeeld. Zo werd de eerste vorm van ambulante hulpverlening aan het aanbod toegevoegd: de videohometraining.

Boddaertcentrum Haarlem

Uiteindelijk ontwikkelden de Boddaertcentra zich tot een kind- en gezinsgericht behandelconcept voor kinderen en jongeren met problemen van persoonlijke en/of maatschappelijke aard. Met name vanaf de jaren zeventig is de zorg binnen deze centra sterk geprofessionaliseerd. Inmiddels zijn in vijftig gemeenten Boddaerthuizen gevestigd. De Stichting Boddaertcentra Kennemerland heeft drie huizen, twee in Haarlem en (tot 1 januari 2005) één in IJmuiden. Samen bieden ze plaats aan 43 kinderen, 34 in de leeftijd van vijf tot twaalf jaar en negen in de leeftijd van twaalf tot achttien jaar.

Stichting Jeugdhulp Kennemerland (SJK)

Op weg naar ambulante zorg

De samenvoeging van Coen Cuser Martha Stichting, De Terp en Stichting Boddaertcentra Kennemerland vond plaats in 1994, parallel aan de samenvoeging van het MKD en MKT in de regio. In de drie jaar van haar bestaan heeft de Stichting Jeugdhulp Kennemerland een nadrukkelijke aanzet gegeven tot de ontwikkeling van de ambulante zorg, zoals ook door de overheid bepleit. Naast de activiteiten voor de AMA's zijn diverse nieuwe methodieken en projecten beproefd en ontwikkeld die een plaats hebben gekregen in het activiteitenprogramma van Het Spalier.

*Gezondheid verbeteren
van de 'zwakken, minder-
bedeelden, kinderen van
alle gezindten'*

26

Medisch Kindercentrum Kennemerland

Het Medisch Kindercentrum Kennemerland is voortgekomen uit een fusie tussen de Amsterdamse Stichting voor Gezondheids- en Vakantiekolonies in Zandvoort (Dr. G.J. Plantinghuis) en de Stichting Medisch Kleuter Dagverblijf Margriet in Aerdenhout.

zomer genieten van goede voeding, een eigen bed met lakens en veel buitenlucht. Drie jaar later kocht de vereniging een café-restaurant aan de Kostverlorenstraat in Zandvoort voor permanente bewoning. Jongens en meisjes, directrice, groepsleiders en dienstbodes: iedereen kwam er te wonen. In 1922 werd een aangrenzend stuk grond bijgekocht om de speelmogelijkheden te verruimen. Na een grondige renovatie konden uiteindelijk 76 kinderen worden gehuisvest.

Amsterdamse Vereniging voor Gezondheids- en Vakantiekolonies

Voeding, lakens en buitenlucht

Aan het einde van de 19de eeuw ontstonden links en rechts initiatieven om de hulpverlening aan 'behoeftegen' beter te organiseren. De vereniging tot liefdadigheid werd een bekend fenomeen. Zoals in Amsterdam, waar in 1883 een groep Amsterdamse gegoede burgers de Amsterdamse Vereniging voor Gezondheids- en Vakantiekolonies oprichtte. Zij stelden zich ten doel om de gezondheid te verbeteren van de 'zwakken, minder-bedeelden, kinderen van alle gezindten'.

Het jaar daarop al konden in een villa in Wijk aan Zee 'Amsterdamse bleekneusjes' in de

Oorlogse onderbreking

Ook dit huis trof in de Tweede Wereldoorlog het lot van vordering. In 1942 werd op last van de Duitse bezetter de vereniging ontbonden en kwamen de bezittingen in beheer van de Nederlandse Volksdienst. In de resterende oorlogsjaren woonden er Duitse militairen in het pand en na de bevrijding ook nog korte tijd Canadese militairen en binnenlandse strijdkrachten. Later werden er kinderen van politieke delinquenten gehuisvest. In 1949 heropende het koloniehuis zijn poorten voor 64 kinderen.

Dr. G.J. Planting

Vanaf de jaren vijftig werden naast de bleekneusjes kinderen opgenomen die in het gezin en op school uit de toon vielen. Deze kinderen gingen in Zandvoort ook naar de lagere school. Het bredere zorgaanbod noopte tot bouwkundige aanpassingen. Naast groepen van dertien tot zestien kinderen werden er kleinere groepen geformeerd, die in huisjes of units woonden. In 1965 startte het huis met vijf groepen van acht jongens en meisjes. Twee jaar later kreeg het huis officieel de naam 'Dr. G.J. Plantinghuis', vernoemd naar de belangrijkste plaatser, hoofd afdeling jeugdgezondheidszorg van de GGD in Amsterdam.

Dr. G.J. Plantinghuis

Het bredere zorgaanbod noopte tot bouwkundige aanpassingen

Multidisciplinaire behandeling

In 1981 werd het Dr. G.J. Plantinghuis erkend als medisch kinderkhuis in gevolge de AWBZ. Inmiddels was het kinderkhuis uitgegroeid van een gezondheids- en vakantiekolonie voor bleekneusjes tot een multidisciplinair behandelinstituut waarbij naast groepsleiders en maatschappelijk werk ook psychologen, orthopedagogen, een arts/kinderpsychiater en paramedici betrokken waren.

Het indicatiegebied omvatte kinderen met medische en psychosociale problematiek en veelal een combinatie daarvan. In 1994 fuseerde het huis met het Medisch Kleuter Dagverblijf Margriet tot het Medisch Kindercentrum Kennemerland.

*Opening van het Residentieel
Kindercentrum Zandvoort, augustus 2001.*

*Vlnr: Nel Sleifer, locatiemanager,
Enno Neef, gedeputeerde van de Provincie
Noord-Holland, Wim Hoofst,
huishoudelijk medewerker en
Hubert Bijkerk, algemeen directeur*

28

Kleuterhuis Margriet

Hulp voor ondervoede kleuters

Noord Nederland was nog maar vijf weken van de Duitse bezetter bevrijd, toen het Kleuterhuis 'Margriet' haar deuren aan het Haarlemse Kennemerplein opende. Een belangrijke rol speelde de Brabantse kinderarts J. Keyzer, die vanuit het al eerder bevrijde zuiden de ondervoede kleuters in het noorden te hulp schoot. In het bestuur waren vertegenwoordigd het Rode Kruis, de GGD, de Distributievoorziening en het Interkerkelijk Beraad, alsmede een onafhankelijk kinderarts en een moeder met jonge kinderen.

Het huis concentreerde zich op 'dagverpleging', waarbij de verpleegkosten als herstellingsoord verhaald konden worden op de ziekenfondsen. Jaarlijks werden tussen de 200 en 300 Haarlemse kleuters verpleegd, wegens 'algemene slapthe, onvoldoende lichamelijke ontwikkeling' en de ruime aanduiding 'nervositas'. Uitgangspunten voor de behandeling waren rust, reinheid en regelmaat. Het vervoer van de kinderen werd verzorgd door de busmaatschappij NZH.

Minder bleekneusjes, meer probleemkinderen

Ook hier werd de behuizing te klein en minder functioneel. In 1964 verhuisde het kleuterdagverblijf naar de Anna van Burenlaan in Haarlem, waar het meer dan dertig jaar zou verblijven. Er ontwikkelde zich kleinere eenheden en er ontstonden groepjes van vijf à zes kinderen met een vaste leidster, parallel aan de ontwikkeling. Mede door de toenemende welvaart maakten de bleekneusjes geleidelijk plaats voor probleemkinderen en de indicatie ondervoeding voor eet-, slaap-, spraak- en concentratieproblemen. De staf van het kleuterdagverblijf ontwikkelde zich tot een multidisciplinair team dat een steeds gevarieerder indicatiegebied kon beslaan en gezamenlijk verantwoordelijk werd voor de behandeling van kind en gezin.

Weg met uniformen

Had het kleuterdagverblijf in de jaren zestig nog een kinderarts als directeur – geheel volgens de richtlijnen van de Federatie van Medische Kleuter Dagverblijven en een voorwaarde voor de opname in de AWBZ –

Twee nieuwe specialisaties: autistische kinderen en babydagbehandeling

29

vanaf 1977 beruiste de algemene leiding bij een psycholoog. Kleuterleidsters waren groepsleidsters geworden, uniformen gingen de kast in en warme maaltijden werden niet langer geserveerd.

Lichamelijke klachten en ziekten stonden steeds minder op de voorgrond,

terwijl gedragsproblemen, emotionele problemen, pedagogische en sociale aspecten een belangrijkere plaats kregen.

Midden jaren zeventig voldeed andermaal de huisvesting niet meer. De voorbereiding voor nieuwbouw strekte zich uit over een periode van ruim tien jaar. In 1987 werd het nieuwe huis in Aerdenhout, van de hand van de architect Kloos, in gebruik genomen. Niet meer bestemd voor 110 kinderen, zoals de eerder afgegeven erkenning vermeldde, maar voor tachtig kinderen. De afslanking betekende dat het inmiddels aangekochte landgoed De Randhoeve weer voor een deel werd afgestoten.

MKK – ook hulp bij autisme en babyzorg

De fusie tussen het MKT in Zandvoort en het MKD in Aerdenhout in 1994 werd vooraf-

gegaan door een zware budgetkorting voor het MKT. De daarmee gepaard gaande reorganisatie leidde tot een groot aantal gedwongen ontslagen. Ook het aantal behandelplaatsen liep van 46 terug naar veertig.

Tegelijkertijd werden nieuwe personele functies gecreëerd en ontstonden binnen de dagbehandeling twee nieuwe specialisaties: de behandeling van autistische kinderen en de behandeling van nul- tot tweejarigen (babydagbehandeling). Binnen de residentiële zorg werd aansluitend op de crisisdienst een vorm van intensieve pleegzorg ('schakelgezinnen') opgezet. In één jaar tijd werd het aantal plaatsen vanuit de regio Amsterdam voor het kinderdagverblijf teruggebracht van zeventig naar twintig procent. Daarmee werd voldaan aan de eis tot regionalisatie.

Stichting Jeugdtelefoon Haarlem

Ter gelegenheid van het Internationale Jaar van het Kind gaf de Nederlandse overheid in 1979 financiële steun aan een laagdrempelige vorm van kinderpulpverlening: de kindertelefoon. Overal in het land namen hulpverleners en vrijwilligers het initiatief tot deze anonieme vraag- en hulpbaak voor kinderen. In de loop der tijd heeft de kindertelefoon haar bestaan ruimschoots bewezen, met jaarlijks meer dan honderdduizend geregistreerde gesprekken.

In de loop van de 19de eeuw groeide de aandacht voor de rechten van het kind. Dat mondde in 1924 uit in de Verklaring van de Rechten van het Kind.

In 1959 verscheen de tweede Internationale Verklaring als aanvulling op de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

Luisterend oor

Ook Haarlem kreeg in 1982 een kindertelefoon, dankzij de inspanningen van Release en Riagg. De Stichting Jeugdtelefoon Haarlem werd in de loop van de jaren negentig gesubsidieerd door de Provincie Noord-Holland. Gemiddeld 25 vrijwilligers boden, onder auspiciën van een parttime coördinator, een luisterend oor aan kinderen met vragen, problemen en klachten.

In het voorjaar van 1994 werden besprekingen gestart om de Jeugdtelefoon onder te brengen bij de bestaande jeugdzorgvoorzieningen in de regio. In 1997 vond de fusie plaats met Het Spalier, waarna drie jaar later de Jeugdtelefoon zich weer afsplitste en overging naar Bureau Jeugdzorg.

Het Spalier omvatte een twintigtal locaties en een aanzienlijke diversiteit aan hulpverleningsvarianten: ambulante, deeltijd (dagbehandeling) en voltijd (residentieel). Ruim 300 medewerkers telde de organisatie, waarbij de diensten financiën, accommodatie, systeembeheer, P&O alsmede de directie waren ondergebracht in een bedrijfsbureau.

Het Spalier

Zo-zo-zo beleid

De golf van fusies die uiteindelijk leidde tot het ontstaan van Het Spalier, werd ingegeven door het landelijk overheidsbeleid. Begin jaren negentig werd de Wet op de Jeugdhulpverlening ingevoerd. Deze wet ging uit van het zogenaamde 'zo-zo-zo beleid'. De hulpverlening diende zo dicht mogelijk bij huis te geschieden, zo kort en zo licht mogelijk. Ombouw van bedden naar stoelen en van stoelen naar ambulante plekken, dat was het parool.

***Zo dicht mogelijk bij huis,
zo kort en zo licht mogelijk***

het Spalier

Ook ging dit systeem uit van de zogenaamde onafhankelijke plaatser. Waren voor het MKD, Boddaert en het MKT de Riaggs belangrijke plaatsers, voor de residentiële zorg van het MKT en de andere voorzieningen waren dat ook de justitiële (voogdij)instellingen.

Daarnaast moest de Wet op de Jeugdhulpverlening een einde maken aan de grote versnippering van voorzieningen in de jeugdzorg. De 800 instellingen op landelijke schaal moesten teruggebracht worden tot 80 grotere

Koningin Beatrix, gedeputeerde mevrouw Berman, de locoburgemeester Mooij van Haarlem en Ton van Voorden, directeur, bij de viering van het 600-jarig bestaan van het Gereformeerd of Burgerweeshuis

organisaties. Het streven was gericht op multifunctionele organisaties (MFO's) en schaalvergroting ofte wel fusies. Met de wet werden bovendien de MKD's en MKT's uit de AWBZ gehaald en ondergebracht in de rijksdoeluitkering jeugdhulpverlening.

Accent op jongere jeugd

Tenslotte werd het regionalisatiebeleid krachtig ter hand genomen. De fusies tot MKK enerzijds en SJK anderzijds vonden plaats in het kader van een convenant tot intensieve samenwerking. De fusie was de opmaat tot een multifunctionele organisatie, met een accent op de hulpverlening aan jongere jeugd. Dat resulteerde in de fusie tot Het Spalier. In het eerste jaar is veel energie besteed aan het integreren en harmoniseren van deze structuur en de inhoudelijke procedures, het effectueren van de afdelingsstructuur en het daarbij behorende delegeren van taken.

Tussen centraal en decentraal

Er moest een nieuw evenwicht gevonden worden tussen centraal en decentraal. De relatief korte periode waarin een aantal kleinere instellingen samengevoegd waren tot een groter geheel, creëerde voor de medewerkers en het management een nieuwe situatie. Afstanden werden groter en daarmee nam de noodzaak tot delegeren toe. Achteraf gezien heeft de gefaseerde aanpak goed gewerkt. De relatief kleine instellingen konden langzamerhand wennen aan de grotere schaal. Het betekende niet dat er niet aanzienlijke interne organisatieaanpassingen nodig waren.

Afstanden werden groter en de noodzaak tot delegeren nam toe

Dat proces werd bovendien bemoeilijkt door de randvoorwaarden in de financiering, waardoor de toch al krappe prijsstelling voor de verschillende hulpvarianten verder onder druk

Vanaf 1998 stelde de provincie Noord-Holland forse middelen voor accommodaties ter beschikking aan de geïndiceerde jeugdzorg in de provincie. Daarnaast kwamen in 2001 en 2002 extra rijksmiddelen ter beschikking voor de jeugdhulpverlening. Deze zogenaamde Dijkstal en Van Rijn-gelden waren bestemd voor de verbetering van het loon-functiegebouw en de werkdrukverlichting.

kwamen te staan. Met de invoering in 1998 van de normharmonisatie en de nieuwe subsidiesystematiek, aangevuld door de invoering van wettelijke bepalingen zoals de arbeidstijd en een nieuwe ziekwet, waren extra bezuinigingen nodig. Dat legde een aanzienlijke druk op het personeel van Het Spalier. Het werd onder meer zichtbaar in een forse stijging van het ziekteverzuim.

Provincie springt bij

Dat de instelling toch nog financieel gezond kon blijven, kwam ondermeer doordat de Provincie en het Rijk bijsprongen. Met name de extra accommodatiemiddelen van de Provincie boden, samen met de opbrengst van een aantal panden binnen Het Spalier, de mogelijkheid tot de (ver)nieuwbouw van het gehele medisch kinderkliniek. Dat geschiedde

zodanig dat ook een aantal andere eenheden ondergebracht kon worden, waaronder een geïntegreerde crisisvoorziening voor nul- tot dertienjarigen. Daarnaast kon een aantal voorzieningen, die door achterstallig onderhoud niet meer functioneel waren, rekenen op een opknopbeurt.

Het Spalier voegde twee afdelingen voor oudere jeugd samen. Het nam een voorschot op de fusie met het Orthopedagogisch Centrum Kennemerland door het onder één regie brengen van de ambulante afdeling. Met het OCK werden tevens de zes opnamecommissies samengevoegd tot een gemeenschappelijk aanmeldingspunt. Ook werd besloten tot één registratiesysteem, alsmede tot harmonisatie en onderlinge afstemming van automatisering en systeembeheer.

Nieuwbouw MFE Heemskerk

Regionalisatie en samenwerking met speciaal onderwijs

Twee multifunctionele eenheden

Aan de hand van twee achtereenvolgende beleids- en accommodatieplannen (1998-2002, 2003-2007) maakte Het Spalier een begin met de deconcentratie en subregionalisatie van haar hulpaanbod. De ambulante hulp en dagbehandelinghulp van MKD en Boddaert kregen hun beslag in twee multifunctionele eenheden, respectievelijk boven en beneden het Noordzeekanaal. In 2004 is de eerste opgeleverd in Heemskerk, midden in een regio waar veertig procent van de cliënten woonachtig is.

In de zeven jaar van haar bestaan boekte Het Spalier ook inhoudelijk de nodige vooruitgang. Bijvoorbeeld op het gebied van hulpverleningsplannen, dossiervorming en privacy-reglementering, zaken waaraan de Wet op de Jeugdhulpverlening de nodige kwaliteitseisen

stelde. Ook is er nauwere samenwerking met het speciaal onderwijs tot stand gebracht. Voorts zijn er nieuwe zorgmethodieken en -structuren ontwikkeld, zoals op het terrein van de autismehulpverlening en de orthopsychiatrie. Deze vernieuwing kreeg veelal gestalte in intersectorale programma's.

Eenduidige visie: contextueel werken

In de laatste twee jaar van haar bestaan kwamen ook andere speerpunten voor beleid in een stroomversnelling, zoals interculturalisatie en cliëntenbeleid. Tot slot is er, ten behoeve van de samenhang binnen de instelling, aanzienlijk geïnvesteerd in de ontwikkeling van het systeemgericht en contextueel werken. Daarin kwam de eenduidige behandelingsvisie van Het Spalier tot uitdrukking.

OCK het Spalier

Aan het eind van de vorige eeuw werd de samenwerking tussen het OCK en Het Spalier in de regio Kennemerland geïntensiveerd door de instelling van een gemeenschappelijk aanmeldingspunt, één systeembeheer en één ambulante afdeling. Ook het P&O-beleid was reeds geïntegreerd. De stap naar een verdere bestuurlijke integratie werd daarmee relatief eenvoudig. De grote overlap van doelgroep en hulpvormen alsook het feit dat instellingen elkaar functioneel aanvulden, waren de belangrijkste redenen daarvoor.

Ook de schaalvergroting op provinciaal en landelijk niveau en de voorgenomen invoering van de Wet op de Jeugdzorg, waarin voor het eerst het recht op jeugdzorg verankerd ligt, maakten een samengaan strategisch noodzakelijk. Begin 2003 ondertekende de raad van toezicht van de Stichting Het Spalier de intentieverklaring tot fusie met het bestuur van de Frentrop OCK te Sassenheim. Op 1 januari 2004 was de fusie een feit.

OCK het Spalier biedt:

- zorg die aansluit op steunpunten in de omgeving
- zorg gericht op mensen in hun verscheidenheid
- zorg gericht op zelfredzaamheid, op eigen benen staan
- zorg gericht op ondersteuning, aanbieden van faciliteiten
- zorg op maat, met individueel af te stemmen traject
- zorg gericht op ontwikkeling, groei en perspectief
- zorg gericht op zekerheid, voorzieningen en waarborgen

Centraal bureau Santpoort-Noord, betrokken in april 2004

OCK HET SPALIER

Jeugdzorg in Kennemerland

groei

diversiteit

flexibiliteit

op eigen benen staan

doelgericht

contextueel gericht

op maat instelbaar

ondersteunen

waarborg

Colofon

Samenstelling

Hubert Bijkerk en Zwan Hutten

Literatuur en fotografie

- Clara Brinkgreve, *Op de kleintjes letten*, Medisch Kindercentrum Kennemerland (Aerdenhout, 1995)
- Clara Brinkgreve, *In Haarlem staat een huis. 600 jaar zorgen voor kinderen*, Uitg. J.H. Gottmer/H.J.W. Becht (Bloemendaal, 1994)
- Edesius Boerrigter, *In smarten geboren. Geschiedenis van een Broederscongregatie*, Broederscongregatie Onze Lieve Vrouwen van Zeven Smarten (Amsterdam/Voorhout, 1985)
- Esther Mast, Elly van Meeteren, Marianne Wesselink, *Hé, wat zie ik daar?*, MKD Margriet (Aerdenhout, 1998)

Redactie

Morgenstrand Communicatie

Vormgeving

Dickhoff Design

Druk

Drukkerij Cornegge, Velsen

Uitgave

© 2004, OCK het Spalier, Santpoort-Noord

Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming van OCK het Spalier.

Centraal Bureau
Raad van Bestuur
Ondersteuning
Pleegzorg
GAP
Ambulant
KJTC
Boddaert / LINK
MKD
Crisis / KDO
KTC
Gezinsprojecten
Behandelgroepen
Fasehuizen

Adresse

Centraal

Postbus

Middenc

telefoon

fax 023-

Raad va

Algemeen

Directeur

Directeur

OCK HET SPALIER

Jeugdzorg in Kennemerland

Centraal bureau
Middenduinerweg 44
Postbus 581, 2070 AN Santpoort-Noord
T 023 520 25 00 F 023 538 77 60
info@ockhetspalier.nl
www.ockhetspalier.nl